

Forsætisráðuneytið
Stjórnarráðshúsinu við Lækjartorg
Skrifstofa jafnréttis- og mannréttindamála
101 Reykjavík

Reykjavík, 12. júlí 2023

Umsögn UN Women á Íslandi um framvarp til laga um Mannréttindastofnun Íslands

Virðingarfyllst,
f.h. UN Women á Íslandi

Stella Samúelsdóttir,
framkvæmdastýra

UMSÖGN UN WOMEN Á ÍSLANDI

um

frumvarp til laga um Mannréttindastofnun Íslands

UN Women á Íslandi er ein þrettán landsnefnda UN Women Stofnunar Sameinuðu þjóðanna um jafnrétti og valdeflingu kvenna. UN Women á Íslandi styðja heils hugar við áform stjórnvalda um að koma á fót sjálfstæðri, innlendri mannréttindastofnun. Sérstaklega þegar um er að ræða jafn umfangsmikinn en jafnframt mikilvægan málaflokk og mannréttindi í víðum skilningi. Stofnun slíkrar stofnunar myndi loksins uppfylla þær kröfur sem gerðar voru í Parísarviðmiðunum frá 1993.

Meginhlutverk slíkrar stofnunar væri að festa í sessi mikilvægi mannréttinda hér á landi og vernd þeirra í samræmi við þann þunga sem mannréttindamál fá í skilgreiningum í stjórnarskrá Ísland, almennum lögum og fjölda alþjóðasamninga sem íslenska ríkið hefur skrifað undir. Þess má geta að gögn frá Íslandsstofu sýna að ferðafólk sem hingað kemur til lands er ekki einungis að sækja landið sökum náttúrufergurðar, heldur einnig sökum þess hvar Ísland stendur og hefur staðsett sig í jafnréttis- og mannréttindamálum á heimsvísu.

UN Women á Íslandi fagnar því að sjálfstæði stofnunarinnar hefur verið tryggt. Stofnunin er í reynd óháð stjórnvöldum og getur þannig sinnt mikilvægum eftirlitsskyldum sínum í takt við aðrar eftirlitsstofnanir ríkisins sem sannarlega eru óháðar líkt og Umboðsmaður Alþingis og Ríkisendurskoðandi heyra undir Alþingi en ekki framkvæmdavaldið. Er þeim þannig tryggt nægilegt sjálfstæði til að sinna eftirliti sínu meðal annars gagnvart framkvæmdavaldinu.

Skv. 6. gr. frumvarpsins um ráðgjafarnefnd hagsmunaaðila er ekki minnst á neina stofnun SP, en á Íslandi eru starfandi tvær öflugar landsnefndir, UN Women á Íslandi og UNICEF á Íslandi, ásamt Félagi SP. UN Women á Íslandi er einn af stofnendum og aðildarfélögum MRSÍ og starfar við það alla daga að berjast gegn stærstu mannréttindabrotum í heimi sem eru kynjamisrétti og hefur aðgengi að helstu sérfræðingum á þessu sviði mannréttinda um allan heim.

Fjárhagslegar stoðir eru ótryggar

- UN Women á Íslandi hafa áhyggjur af því að komið verði á fót stofnun sem fái ekki nægilegt fjármagn til að sinna tilskyldu hlutverki sínu. Til þess að stofnunin sé sannarlega sjálfstæð og óháð eftirlitsstofnun er mikilvægt að tryggja fjármuni og nægjanlegan mannafla til að sinna þeim mikilvægu störfum. Án nægilegs fjármagns og stöðugilda í upphafi óttast UN Women á Íslandi að ekki verði nægilegt bolmagn til að sinna þeim brýnu og aðkallandi verkefnum sem blasa við. Það er dýrt að koma á fót nýrri stofnun og telur UN Women á Íslandi að þeir fjármunir sem virðast eiga að vera eyrnamerkir í rekstur á ársgrundvelli muni duga ansi skammt og bagalegt að fara eigi af stað með jafn stórt verkefni með jafn litlum krafti. Miðað við umfang stofnunarinnar og þær upplýsingar sem koma fram í frumvarpinu og greinargerð er einungis talað um að núverandi fjármagn sem rennur til MRSÍ að upphæð 39 milljónir á ári renni inn í nýja stofnun ásamt útgjaldaaukningu upp á 43,9 milljónir og mögulega tímabundinni fjárveitingu upp á 9 milljónir vegna stofnkostnaðar. Það er ljóst að þessir

fjármunir munu ekki duga og er ekki til marks um metnaðarfull áform fyrir stofnunina. Grundvöllur þess að hægt sé að tryggja innlendri mannréttindastofnun sjálfstæði í störfum er að stjórnvöld tryggi slíkri stofnun mannafla og fjármuni til að geta sinnt sínu hlutverki og verkefnum. Það er einlæg ósk UN Women á Íslandi að nægir fjármunir verði tryggðir til þess að Mannréttindastofnun Íslands geti sinnt sínu hlutverki svo sómi sé að.

Lykilviðfangsefni

- Gríðarlega mikilvægt er að stofnunin geti sinnt þeim verkefnum sem hún á að sinna samkvæmt Parísarviðmiðunum. Það er umhugsunarefni hversu mikill skortur er á samræmdri tölfraði og raunverulegum gögnum sem endurspegla stöðuna. Það er eðli málsins samkvæmt erfitt að leggja hlutlægt mat á stöðu mála án þess að byggja slíkt á gögnum og samanburði til að mynda þegar kemur að stöðu jaðarsettra hópa í samfélaginu. Betri mælingar hljóta að vera forgangsmál stjórnvalda svo hægt sé að meta stöðuna út frá raunveruleikanum en ekki huglægum þáttum eða tilfinningu. Því er gríðarlega mikilvægt að tölfraði og rannsóknir verði í forgrunni starfa stofnunarinnar.
- UN Women á Íslandi telja að þau lykilviðfangsefni sem dregin eru fram í málaflokknum nái ágætlega utan um stöðu mála. Samtökin telja þó mikilvægt að samhliða fræðslu og þekkingu á mannréttindum sé lögð áhersla á **forvarnir** sérstaklega þegar það kemur að kynbundnu ofbeldi, hatursorðræðu og stöðu jaðarsettra hópa í samfélaginu. Með aukinni fræðslu og forvörnum er hægt að koma í veg fyrir að fordómar eða ofbeldi þrífist í samfélaginu, með markvissu og árvissu átaki. Ekki tímabundnu átaki.